

היום נלמד בעזרת ה':

נדרים דף כג

(המשך מעמוד קודם)

רבי שמעון ברבי הוה ליה נדרא: היה לו נדר שהוא רצה להתיר אותו. הוא הלך לחכמים, והם שאלו אותו: נדרת על דעת דבר פלוני? אמר להם כן. ושוב שאלו אותו כמה פעמים על ענינים שונים ובכולם הוא השיב לחיוב. וכך נמשך הדבר יום שלם, ונגרם צער לחכמים שהיו צריכים להחליף את מקומם מהשמש לצל ומהצל לשמש [בבוקר הם ישבו במקום פתוח ובצהריים הם עברו למקום מוצל ואחר הצהריים הם שוב עברו למקום פתוח -מהרש"א].

אמר לו החכם 'בטנית!': האם נדרת על דעת כן שיצטערו החכמים? אמר לו: לא. ובכך נוצר 'פתח', והם התירו לו את הנדר. [ואין זה נחשב לפתח ש'נולד' מחדש שלא פותחים בו כדלהלן, משום שזהו דבר מצוי שעלול להיות].

כיון דחזא ההוא קצרא: כאשר ראה 'כובס' אחד שהחכמים מצטערים, הוא היכה את רבי ישמעאל ברבי יוסי ב'אוכלא' של הכובסים = כלי מנוקב שהם מניחים בו את הבגדים לאחר הכביסה. אמר רבי ישמעאל לעצמו על דעת שירביצו לי לא הייתי נודר, ובפתח הזה הוא התיר את נדרו – הוא הלך לחכם, סיפר לו את הדבר, והחכם התיר לו את הנדר.

האי נולד הוא?: איך התיר החכם לרבי ישמעאל בפתח כזה והרי זהו 'נולד'?

הסיבה שמתירים נדרים על ידי 'פתח' משום שהפתח הופך את הנדר לטעות. כי אם היה יודע הנודר שיארע מה שארע לא היה נודר, ונמצא שהוא נדר בטעות. כל זה שייך רק בדבר שעלול לקרות והנודר לא חשב עליו בשעת הנדר, שאז מכיון שאם היה חושב על כך לא היה נודר, נמצא שרק בטעות הוא לא חשב על כך ואם כן נדר את נדרו בטעות. אבל בדבר שלא היה אמור לקרות, אי אפשר לומר שהנדר היה בטעות, כי לא היה על הנודר להעלות כלל בדעתו את ההתפתחות החדשה שקרתה פתאום.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

לענייננו, הרי לא עלתה על דעתו של רבי ישמעאל שיעשו לו דבר כזה, ואם כן זהו נולד? הגמרא מתרצת: דבר מצוי הוא שיש אנשים מופקרים שמבזים תלמידי חכמים, והיה על רבי ישמעאל לחשוב על כך ולא לנדור, ורק בטעות הוא לא חשב על כך, ואם כן הוא נדר את הנדר בטעות.

דביתו דאביי: לאשתו של אביי היתה בת מנישואין קודמים. אביי רצה שהיא תתחתן עם קרוב משפחה שלו, ואילו אשתו רצתה שהיא תתחתן עם קרוב משפחה שלה. בכדי לחזק את דעתו נדר אביי על אשתו 'תיאסר הנאתי עלייך אם תעברי על דעתי ותחתני אותה עם קרוב משפחתך'. אבל אשתו עברה על דעתו וחיתנה אותה עם קרוב משפחתה.

הלך אביי לרב יוסף בשביל שיתיר לו את הנדר. אמר לו רב יוסף: אילו היית יודע שהיא תעבור על דעתך ותחתן אותה עם קרוב משפחתה - היית נודר? אמר לו: לא. ובפתח הזה התייר לו רב יוסף את נדרו.

קושיא: ומי שרי כי האי גוונא: וכי האם אפשר לפתוח פתח כזה שה'פתח' עוקר את הנדר עצמו? כלומר הרי כל הנדר של רב יוסף על אשתו היה שבאשר היא תעבור על דעתו תיאסר להנות ממנו, והרי זהו הפתח עצמו - שאם הוא היה יודע שהיא תעבור על דעתו לא היה נודר - אבל הרי בדיוק זהו הנדר!

תירוץ: אין = כן. וכמו שמצינו במעשה המובא בברייתא באדם שהדיר את אשתו מלעלות לרגל.

*

משנה: אף הרוצה להדיר את חבירו: בשביל לשכנע את חבירו לאכול אצלו, הוא אומר לו בלשון נדר שהוא אוסר את נכסיו בהנאה עליו אם לא יאכל אצלו.

יאמר לו 'כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל': לפני שהוא נודר את הנדר הנ"ל עליו לומר את המשפט הזה (= 'מסירת מודעה') בכדי שהנדר לא יחול.

ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר: את המסירת מודעה שלו.

גמרא: קושיא: כיון שהמזמין אומר 'כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל' הרי שהמזמין שומע זאת וא"כ לא יבוא לאכול אצלו לפי שיודע שביטל את נדרו, וא"כ איזה תועלת יש

בנדרו של המזמין? (אמנם הגמ' יכלה לתרץ שהוא אמר זאת בלחש שהמוזמן לא ישמע, אבל גם כך המשנה לא כ"כ מובנת, שלא מובן מהו 'אף הרוצה להדיר...!', ועוד מה שייך כאן 'ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר' והרי ברור שהוא זוכר, שהרי כעת הוא אומר את התנאי, ולכן הגמ' מתרצת באופן אחר).

תירוץ: חסורי מחסרא וכו': המשנה מביאה 2 דינים שונים, וחסר בדברי המשנה, וכך הם דברי המשנה - 1. הרוצה שיאכל אצלו חברו, ומפציר בו (= 'ומסרב בו') שיאכל אצלו, ומדיר אותו אם לא יבוא לאכול אצלו, הנדר לא חל כיון שהוא התכוון רק לזרוז שיאכל אצלו ולא להדירו, וזהו בכלל 'נדרי זרוזין'. (וכעת מובן מדוע המשנה אומרת 'אף הרוצה להדיר...! שזהו המשך של המשנה הקודמת שהביאה דוגמה לנדרי זרוזין). המשנה מביאה דין נוסף - 2. והרוצה שלא יתקיימו נדריו שיודר במשך כל השנה, יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל. נמצא ש'כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל, ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר' נאמר על מי שעומד בראש השנה ולא על המזמין.

קושיא: אם הוא זוכר בשעה שנודר שכבר ביטל בראש השנה את נדריו ובכל זאת נודר, הרי שהוא רוצה לעקור את הביטול למפרע, שאם לא כן מדוע הוא נודר כעת, והרי כבר ביטל את נדריו ואין משמעות למה שנודר כעת?

אביי מתרץ: צריך לגרוס במשנה - 'ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר', ולכן הנדר שנודר כעת בטל, שעל זה התנה בראש השנה שאם ישכח וידור שהנדר יהא בטל.

רבא מתרץ: באמת אפשר לגרוס כמו שגרסנו בהתחלה (= 'ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר'), והמשנה עוסקת באופן שהתנה בראש השנה שיהיו מקצת נדריו שיודור בשנה זו בטלים, כגון שביטל את נדרו בעתיד שלא לאכול פת או לא לשתות יין, ולא ידע כעת בשעת נדרו האם אז בראש השנה ביטל את נדרו על פת או שביטל את נדרו על יין.

ולכן, אם בשעה שהוא נודר כעת הוא זוכר שעשה תנאי בראש השנה, ואמר 'על דעת הראשונה אני נודר', כלומר שאני לא חוזר בי מהתנאי שעשיתי בראש השנה אלא שאיני זוכר איזה נדר ביטלתי, הרי שאין בנדרו ממש והוא בטל אם בסוף נודע לו שעל זה התנה בראש השנה (= כגון שנודר כעת על פת ואח"כ נזכר שאכן ביטל בראש השנה את נדרי פת).

אבל אם לא אמר 'על דעת הראשונה אני נודר' אלא נדר סתם, הרי שבכך הוא עוקר את התנאי שהתנה בראש השנה ונדרו קיים, שכיון שהוא זוכר שעשה תנאי בראש השנה אבל אינו זוכר על מה התנה, עליו להזכיר זאת בשעה שנודר ולומר שאינו בא לבטל את התנאי, וכיון שלא אמר כן הרי שמגלה את דעתו שרוצה שהנדר יחול בכל מקרה ואינו רוצה את תנאי שהתנה בראש השנה.

רב הונא בר חיננא רצה לדרוש הלכה זו ברבים (= 'הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה, יעמוד בראש השנה וכו'), אמר לו רבא - והרי התנא של המשנה 'סתם' את הדין, כלומר כתב זאת לא במפורש כדי שבני אדם לא ינהגו קלות ראש בנדרים, ואתה רוצה לדרוש זאת ברבים?